

Allende, esgrogueït i destrossat

La biblioteca de la Facultat de Medicina de Santiago de Xile és un lloc fantasmal. Darrere de la sala de lectura, un ascensor minúscul condueix a diverses plantes desertes. Entre els prestatges plens de llibres d'anatomia esgrogueïts i un aparell de raigs X de temps molt remots hi ha una vitrina amb ampolles plenes d'un líquid indefinit.

Al costat de l'armari dels verins, una porta tancada amb un cademat dona a una petita habitació. Allà es troba un volum esgrogueït i destrossat que també conté la tesi doctoral del metge i més tard president Salvador Allende Gossens, escrita l'any 1933. L'obra és, segons diu, "pública i accessible a tothom".

Qui sembla que se l'ha ben llegida és el científic Víctor Farías, de seixanta-cinc anys, que descobreix que aquesta icona de l'esquerra a l'Amèrica del Sud i a Europa era, tal com afirma en un llibre, racista i antisemita, partidari de l'eugenèsia i de les esterilitzacions obligatòries.

El filòsof, que des del 1974 dona classes a l'Institut Latinoamericà de la Universitat Lliure de Berlín, ha provocat un cert escàndol, i no per primera vegada.

Un llibre sobre Salvador Allende ha provocat una gran polèmica: la icona de l'esquerra era antisemita i racista?

En el seu llibre *Heidegger y el nazismo*, va revelar aspectes delicats i desconeguts fins aleshores del més alemany dels filòsofs alemanys. Després, Farías va aconseguir que la meitat de Xile li tingués rancúnia perquè a *Nazis en Chile* documentava la influència del pensament i dels emigrants nazis al seu país natal.

El seu nou llibre es titula *Salvador Allende: antisemitismo y eutanasia*. Publicat a Xile i a l'estat espanyol amb el títol de *Salvador Allende: contra los judíos, los homosexuales y otros "degenerados"*, l'obra apunta al bell mig de la cultura del record, ja que s'ha de tenir en compte que Salvador Allende sempre ha gaudit de l'aura de víctima entre la burgesia

d'esquerra des que va morir en el cop d'estat militar de l'any 1973.

En altres països, com Alemanya, hi ha centres d'ensenyament, carrers i places amb el seu nom, per al disgust dels conservadors, els actuals "revolucionaris amb vestit a mida" (com els anomena el diari *Frankfurter Allgemeine*). I ara, això? L'intel·lectual de mirada amable que es va suïcidar mentre bombardejaven el Palacio de la Moneda era en realitat un nazi camuflat?

Amb aquests punts de vista, el jove doctor Allende estava molt a prop dels corrents influïts pel feixisme de la primera meitat del segle XX i difonia la idea que les malalties psíquiques, la delinqüència i l'alcoholisme eren hereditaris. Segons el seu diagnòstic, l'homosexualitat també era una malaltia que es podia curar mitjançant la implantació de teixit testicular a la zona de l'estómac.

A més, segons Allende, als països meridionals no es podia obrar amb moralitat per culpa del clima càlid. Sobre els jueus, basant-se en altres estudis, arriba a dissertacions dubtoses: "Els hebreus es caracteritzen per determinades formes delictives: engany, falsedat, calúmnies i, sobretot, usura."

A Farías correspon el mèrit d'haver descobert aquestes terribles opinions, típiques de l'època, tan difícils d'identificar amb l'home que acabaria sent un socialista admirat. Encara va més enllà i retreu a Allende que es mantingués fidel a aquest racisme i antisemitisme fins i tot quan va entrar en el Govern del front popular del president Pedro Aguirre Cerda (1939-1942). N'era ministre de Salut i va impulsar una llei per a l'esterilització obligatòria de la gent amb malalties psíquiques que, malgrat tot, mai no va entrar en vigor.

Però també és cert que l'eugenèsia i la ideologia racista eren els corrents principals en moltes universitats europees i americanes molt abans de l'arribada al poder dels nazis. Als Estats Units, a començament del segle XX, hi havia científics que treballaven en projectes consentits per l'estat per aïllar determinades persones "no desitjades" de la societat. Aproximadament 60.000 americans —epilèptics, alcohòlics i marginats socials de les classes més baixes— van ser esterilitzats fins a la dècada dels setanta.

Autors nord-americans com Edwin Black (*La guerra contra els febles*) des-

La mort d'Allende durant l'assalt al Palau de la Moneda el va convertir en un màrtir inquestionable per a l'esquerra de tot el món.

criuen que l'eugenèsia "exportada pels Estats Units" va trobar una gran acceptació. Els sociòlegs del Brasil hi van veure una oportunitat per a "l'aclariment" de la població. A Suècia es debatia amb tota normalitat sobre l'eugenèsia com a mitjà per a la millora de la salut de la població. Per això és precisament a Xile on l'important diari conservador *El Mercurio* defensa el difunt Allende davant del seu biògraf: "Farías omet el context històric."

L'autor resident a Berlín no respon. Va ser un gran admirador d'Allende. Va abandonar Xile després del cop d'estat militar del 1973 per por de la repressió i, ja a l'exili, va començar a menysprear el romanticisme revolucionari de l'esquerra. Actua com l'erudit que també sap com treure punta a les seves tesis per aconseguir repercussió pública.

En el seu retrat de l'autèntic Allende afegeix que l'any 1972 no estava disposat a lliurar a Alemanya Walther Rauff, criminal nazi refugiat a Xile. Ni la intervenció del caçador de nazis Simon Wiesenthal davant del president no va servir per a res.

Allende li va respondre en una carta que ell, el president, no podia interferir en els interessos de la justícia. Des del punt de vista formal tenia raó, ja que el Tribunal Suprem de Xile havia desestimada per "prescripció" l'extradició de Rauff, que va dirigir la fabricació de cambres de gas mòbils al departament de seguretat de les SS.

Els descobriments de Farías han tingut un eco moderat a Xile, on Allende s'ha convertit en una figura històrica. La rehabilitació ha estat perfecta. Els democristians van arribar al Govern després de la dictadura de Pinochet i primer van intentar silenciar la figura d'Allende, però el president socialista Ricardo Lagos va considerar Allende com a humanista i estadista.

Durant el trentè aniversari de la seva mort es va inaugurar a Santiago el museu Allende. Una fundació amb el seu nom administra el seu llegat. També s'hi pot trobar un resum de la seva tesi doctoral, però sense els fragments comprometedors.

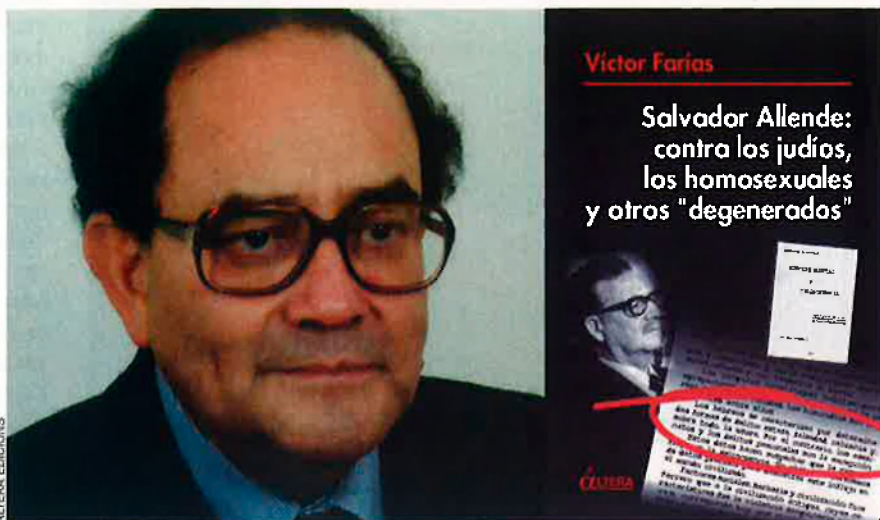
Tots els amics del president mort veuen aquests descobriments com una mena de profanació de cadàvers. "Farías està portant a terme una enorme falsificació de la història", afirma Víctor

Les mentides de Víctor Farías

La Fundación Salvador Allende, que té com a objectiu difondre l'ideari de l'expresident xilè ha fet públic el seu malestar per la publicació del llibre de V. Farías. Segons la FSA les afirmacions que Farías atribueix a Allende estan tretes de context i no s'ajusten a la realitat. Al llarg d'aquest mes de juny, la fundació publicarà íntegrament la tesi doctoral d'Allende per aportar "una baula, fins ara desconeguda, de la coherència d'Allende al llarg de la seua vida amb principis de progrés social i cultural mitjançant el desenvolupament de la democràcia política i econòmica, el respecte pels valors humanistes i la condemna de tota discriminació racial i antisemitisme.

En aquesta tesi, segons la FSA, Allende arriba a la conclusió que els científics que defensen la relació entre certes ètnies i certes actituds delictives no poden demostrar res. Segons Allende "no tenim suficients dades per demostrar aquesta influència".

Com a exemples del propòsit difamatori de Víctor Farías, els defensors d'Allende afirmen que l'autor silencia deliberadament que la intervenció d'Allende va ser clau perquè el criminal nazi Walter Rauff fos jutjat; o com tergiversa la manera en la qual el president Allende es va solidaritzar amb Wiesenthal. Per la FSA no hi ha cap dubte que l'única intenció del llibre no és altra que atacar la figura d'Allende.

Victor Farías i l'edició espanyola del seu llibre. Aquest filòsof ja havia publicat anteriorment altres polèmics estudis sobre la vinculació al nazisme de Heidegger o de destacats xilens.

Pey, un vell amic de 89 anys. Aquest català tan ben conservat, que va fugir a Xile després de la Guerra Civil, defensa el seu amic en nom de la família i del Partit Socialista. Farías, segons Pey, atribueix falsament a Allende algunes cites que en realitat eren d'"altres científics". "Allende no era ni racista ni antisemita. La seva mare era jueva", diu.

Una de les filles d'Allende, Isabel, diputada del Congrés pel Partit Socialista (no la famosa escriptora homònima), només diu: "Personalment no penso opinar sobre aquests disbarats." L'autor considera "ximpleries" les recrimina-

cions del cercle d'Allende i remet als fragments de la tesi corresponents.

Per cert, el jove Allende només va aconseguir una nota mediocre pels seus treballs acadèmics. L'exemplar destrossat es va anar esgrogueint al prestatge durant els anys. Ara ha despertat un interès enorme. La direcció de la biblioteca va prendre mesures preventives immediatament. El treball només es pot llegir sota vigilància.

Jens Glüsing, Christian Habbe
© *Der Spiegel* – **EL TEMPS**
Traducció: David Egea